

Energiklagenemnda

Energiklagenemndas avgjørelse 16. oktober 2024

Sak: 2024/1418
Klager: A
Klagemotpart: Noranett AS
Saken gjelder: Uenighet om installasjon av AMS-måler uten kommunikasjonsmodul

Saken gjelder klage over vedtak fattet av Reguleringsmyndigheten for energi («RME») datert 26. juli 2024 i uenighetssak mellom A og Noranett AS om installering av strømmåler uten aktiv kommunikasjonsmodul. I vedtaket slo RME fast at nettselskapet kunne installere en AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul hos klager etter avregningsforskriften § 4-1. Energiklagenemnda opprettholdt RMEs vedtak.

Energiklagenemndas medlemmer:

Nemndsleder Per Conradi Andersen, nemndsmedlemmene Edna Grepperud og Helle Grønli.

1 Sakens bakgrunn

- (1) Reguleringsmyndigheten for energi (heretter «RME») fattet den 26. juli 2024 vedtak om at nettselskapet Noranett AS (heretter «nettselskapet» eller «Noranett») kan installere AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul hos A (heretter «klager») etter forskrift om måling, avregning, fakturering av nettjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. av 11. mars 1999 nr. 301 (avregningsforskriften) § 4-1 andre ledd bokstav b.
- (2) Klager brakte saken inn for RME som en uenighetssak den 9. april 2024. Bakgrunnen for saken er at klager den 18. mars 2024 hadde søkt nettselskapet om fritak fra installasjon av AMS-måler både med og uten kommunikasjonsdel. Den 22. mars innvilget nettselskapet fritak fra installasjon av AMS, men avslo samtidig klagers søknad om fritak fra AMS-måler uten kommunikasjonsmodul.
- (3) I e-post til RME den 17. april 2024 sendte klager et juridisk notat om rett til fritak fra skitten strøm signert av advokat Hugo Matre, Advokatfirmaet Schjødt, datert 12. april 2024. Det opplyses at advokaten var prosessfullmektig for saksøkerne ved en domstolsbehandling av spørsmålet i sak mot nettselskapet Elvia AS, ref. LB-2021-136295.

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

- (4) I e-post til RME den 25. april 2024 viste klager til at nettselskapet hadde sendt henne varsel om stengning av strømmen, til tross for at de hadde fått tilsendt kopi av hennes klage til RME. Som vedlegg fulgte et brev fra klager til Noranett datert 24. april 2024 hvor klager aksepterte målerbytte med forbehold om videre oppfølging. Det ble vist til at dette utelukkende ble gjort for å unngå stenging av strømmen.
- (5) RME varslet partene om vedtak i klagesaken den 17. juni 2024. RMEs vurdering var at nettselskapet hadde rett til å kreve installasjon av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul i klagers bolig, med hjemmel i avregningsforskriften § 4-1 andre ledd bokstav b.
- (6) Klager opplyste i e-poster den 17. juni 2024 at et vedtak i tråd med forhåndsvarselet ville bli påklaget. Som vedlegg fulgte den nevnte juridiske redegjørelsen fra advokat Matre om tolkningen av lagmannsrettsdommen og et notat med tittel ««Skitten strøm» fra smartmålere: notat om kunnskapsgrunnlaget for akutte og langtids helsevirkninger – nye og alt framlagte kilder», notat av E. Flydal, E. Nordhagen og O. M. Hjortland, EMF Consult, 28. mai 2024.
- (7) I brev datert 3. juli 2024 opplyste RME at de ikke hadde fått åpnet vedleggene og at disse måtte sendes på nytt dersom de skulle behandles som en del av klagers uttalelse til forhåndsvarselet om vedtak. Klager sendte vedtakene på ny samme dag.
- (8) RME fattet vedtak i saken den 26. juli 2024 med følgende konklusjon:
«Noranett AS har rett til å installere AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsenhet hos [A] jf. forskrift om kraftomsetning og nettjenester § 4-1.»
- (9) Vedtaket ble påklaget til Energiklagenemnda den 31. juli 2024 og nettselskapet ble orientert om klagen den 23. august 2024.
- (10) RME vurderte klagen, men konkluderte med at den ikke ga grunnlag for å endre eller oppheve vedtaket, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven) § 33. Klagen og sakens dokumenter ble oversendt Energiklagenemnda ved RMEs innstilling den 13. september 2024.
- (11) Klager og klagemotpart har fått informasjon om saksgangen for Energiklagenemnda og frist til å inngi kommentarer til RMEs innstilling i saken eller andre merknader. Ingen av partene har inngitt merknader i saken.
- (12) Energiklagenemnda avholdt nemndsmøte i saken 16. oktober 2024.

2 Reguleringsmyndigheten for energis vedtak

- (13) I vedtaket datert 26. juli 2024 redegjør RME innledningsvis for sakens bakgrunn og partenes anførsler. Det vises til at avregningsforskriften § 4-1 første ledd pålegger alle nettselskaper å installere AMS-målere i alle sine målepunkt, jf. § 4-1 første ledd. Videre er det åpnet for unntak fra AMS-måler med kommunikasjonsmodul dersom installasjonen er til vesentlig og dokumenterbar ulempe for sluttbruker, jf. § 4-1 annet ledd bokstav b.
- (14) RME peker på at det følger av forarbeidene at «vesentlig og dokumenterbar ulempe» betyr ulempe i helsemessig forstand. Videre er det slått fast gjennom forvaltningspraksis at helsemessig ulempe må dokumenteres med attest fra lege eller psykolog. Fritaket er

videre oppfylt når kommunikasjonsmodulen er fjernet eller deaktivert. En kunde kan ikke kreve å få beholde gammel måler. Det pekes på at Energiklagenemnda har stadfestet dette.

- (15) RME har videre gjennomgått dommen som kunden viser til fra Borgarting lagmannsrett av 3. november 2022. RME finner ikke grunnlag for kundens påstand om at dommen gir kunder med legeattest for helseproblemer knyttet til «skitten strøm», omtalt i dommen som spenningsvariasjoner, rett på å beholde gammel måler. RME peker på at lagmannsretten viser til at § 4-1 bokstav b) oppstiller to vilkår for å få fritak fra AMS, nemlig at det foreligger en «vesentlig [...] ulempe», og at ulempen skyldes «installasjonen». For å dokumentere at det foreligger en vesentlig ulempe, må kunden kunne fremvise en attest eller erklæring på helsemessig ulempe fra lege eller psykolog. Videre pekes det på at lagmannsretten uttaler at i tilfellene hvor unntaksbestemmelsen kommer til anvendelse, slipper ikke kunden å ha strømmåler. RME vurderer at dommen viser at nettselskapet kan ivareta kundens rett til fritak fra AMS gjennom å installere en AMS-måler uten kommunikasjonsmodul. RME fremhever at lagmannsretten i vurderingen av den konkrete saken konkluderte med at det ikke var grunnlag for å gi fritak fra AMS med kommunikasjonsmodul. RME kan ikke se at dommen gir grunnlag for å endre praksis knyttet til § 4-1 bokstav b). Kunder som får fritak, kan etter RMEs vurdering derfor ikke kreve tiltak utover å få installert AMS-måler uten kommunikasjonsmodul.

3 Partenes anførsler

3.1 Klagers anførsler

- (16) Klager har i det vesentlige anført:
- (17) Klagen gjelder RMEs vedtak der klager nektes fritak for strømmåler som produserer skitten strøm (ledningsbundet spenningsstøy). Klager har bedt om at RMEs vedtak kjennes ugyldig og saken behandles på ny.
- (18) Klagen har et todelt grunnlag. Klager gjør gjeldende at hennes personlige situasjon kvalifiserer for fritak etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b. Videre anfører klager at vedtaket bygger på gal rettsanvendelse og at klager under enhver omstendighet har krav på fritak som følge av at hun oppfyller vilkårene for fritak slik disse fremgår av rettskraftig dom, jf. Borgarting lagmannsrett LB-2021-136295.
- (19) Klager viser til at RME kun har foretatt en vurdering etter energiloven med tilhørende forskrifter og at RME dermed bygger på uriktig regelverk. Det pekes på at gal rettsanvendelse i seg selv gir grunnlag for opphevelse av vedtaket. Det vises til at saken gjelder vesentlig, potensielt livstruende helse spørsmål som er dokumentert i henhold til helsesektorens normale krav og krav stilt i den nevnte lagmannsrettsdommen. Etter klagers syn unndrar RME seg fra å gjøre en realitetsvurdering opp mot helse, men overstyrer i praksis både helsefaglige og klagerens egne vurderinger og erfaringer. Klager viser til at RME verken har mandat for eller kvalifikasjoner for å overstyre helsesiden på denne måten.
- (20) Etter klagers syn er problemstillingen om Noranett kan kreve å installere en strømmåler som produserer skitten strøm, når undertegnede har dokumentert at det påfører henne, eventuelt også andre i husstanden, helseplager som gir rett til fritak etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b. Saken gjelder således ikke krav om å

få beholde gammel, analog måler – selv om det er en foretrukket løsning siden disse ikke inneholder svitsjede strømforsyninger – men gjelder et krav om at eventuell installasjon av ny strømmåler må skje med en måler som ikke produserer skitten strøm som gir klager helseplager, eventuelt at Noranett oppnår dette med andre innretninger. Klager bestrider ikke at Noranett har lovlig adgang til å bestemme hva slags utstyr som skal installeres hos kunden, men etter klagers syn kan ikke Noranett kreve å installere utstyr som gir kunden helseplager i strid med retten til fritak etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b, som jo har til formål, slik den er tolket i praksis, å beskytte mot helseplager fra elektromagnetiske felt.

- (21) Klager viser til at den manglede plikten til installasjon i tilfelle som omfattes av bokstav b, i praksis er tolket som rett til fritak for sluttbruker fra installasjon av AMS-funksjonalitet, herunder mikrobølget trådløs kommunikasjon, som er den tekniske standardløsningen som muliggjør AMS-funksjonaliteten. At adgang til slikt fritak i sin tid ble tatt inn etter NVEs møte med FELO, Foreningen for el-overfølsomme som er medlem av Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), viser etter klagers syn at det var helsevirkninger fra den mikrobølgede (trådløse) kommunikasjonen, ikke selve AMS-funksjonen (dvs. styrings- og rapporteringsfunksjonen), som var begrunnelsen for fritaket
- (22) Klager viser til at de biologisk-medisinske sidene ved slik radiofrekvent, pulset signalering, og at enkelte er spesielt plaget av akutte helsemessige reaksjoner fra slikt – hva enten slik pulsing spres fra en antenne, eller spres ut fra strømmettet som et utilsiktet «biprodukt» fra måleren (typisk fra digitale strømforsyninger), er omfattende dokumentert. Klager hevder at det er uomtvistet at relativt høyfrekvent pulset stråling («skitten strøm»/ledningsbundet spenningsstøy) skapes i det elektriske feltet rundt strømførende ledninger fra mye moderne elektronikk, og at dette også gjelder nye strømmålere selv om mikrobølgesenderne i målerne fjernes/stenges. Ifølge klager er det omfattende dokumentert tidligere i saken at slike pulsede felt gir biofysisk påvirkning, enten de kommer fra radioantennener eller fra ledningsnett.
- (23) Klager opplyser å ha helseplager som følge av skitten strøm. Det pekes på at dette er helseplager som i dagligtale omtales som el-overfølsomhet. Helseplagene er dokumentert ved fremlagt legeattest og egenerklæring. Klager mener derfor å ha krav på fritak fra strømmåler som produserer skitten strøm i boligen etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b, og ikke bare fra AMS-funksjonen og dens sender(e).
- (24) Klager mener at RME har vurdert klagers krav om fritak på sviktende grunnlag. I Vedtaket punkt 5 angir RME sakens hovedproblemstilling som et spørsmål om Noranett kan installere en AMS-måler uten kommunikasjonsmodul hos klager. Klager mener at RME her benytter feil og forvirrende terminologi: NVE og Justervesenet har tidligere slått fast at en «AMS-måler» uten AMS-funksjonalitet ikke er en «AMS-måler». Det finnes følgelig ikke noe slikt som en «AMS-måler uten AMS» eller «AMS-måler uten kommunikasjon». Det pekes på at klager allerede har fått innvilget fritak fra AMS.
- (25) Klager legger til at det fremstår som urimelig at en stor og mektig aktør som Noranett med monopol gjennom områdekonsesjon, skal påtvinge en kunde en løsning som gir negative helsevirkninger. Det pekes på at strøm er et nødvendighetsgode i en moderne husholdning, og kunden kan ikke selv fjerne helseplagene uten å miste strømmen. Eventuelt må kunden dekke omfattende kostnader til installasjon av filtre eller lignende med usikkert utfall. Klager peker på at nettselskapene ved krav til utstyrets design kunne ha ivaretatt sitt samfunnsansvar bedre. Nettselskapet kunne ifølge klager brukt ganske

ubetydelige beløp per måler på å fjerne skitten strøm og dermed ha styrket vernet mot helseplager hos de anslagsvis 5 prosent av befolkningen med akutte helseplager fra menneskeskapte elektromagnetiske felt, så vel som mot langtidsvirkninger i befolkningen generelt. Klager påpeker at NVE, som statlig aktør og pådriver av måler-utrulling, skulle ha fulgt Grunnlovens føre-var-bestemmelser og sørget for at disse ble ivaretatt ved spesifikasjonen av krav til målerne. Klager mener NVE åpenbart ikke har gjort dette, alternativt at NVE har antatt at DSAs anbefalte grenseverdier, som kun legger inn en standardmargin med henhold til gjennomsnittlig energiintensitet for å sikre mot oppvarmingsskader, skulle være tilstrekkelig. I sistnevnte tilfelle måtte helsegrunner for fritak ifølge klager kun basere seg på angst og være uten fysisk/fysiologisk grunnlag – noe så vel erfaringen som den omfattende forskningsdokumentasjonen som har fulgt saken viser er feil.

- (26) I klagen vises til en juridisk redegjørelse fra advokat Hugo Matre, som konkluderer med at klager har rett til fritak for skitten strøm dersom vilkårene Borgarting lagmannsrett oppstiller for fritak er oppfylt. Det vises til at vilkårene i klagers tilfelle er oppfylt gjennom innsendt legeattest og egenerklæring.
- (27) I tillegg vises det til en faglig redegjørelse for kunnskapsgrunnlaget om helsevirkninger og -skader fra skitten strøm.

3.2 Klagemotpartens anførsler

- (28) Klagemotparten har ikke inngitt merknader.

4 Energiklagenemndas vurdering

- (29) Saken gjelder As klage over vedtak fattet av RME den 26. juli 2024. Sakens hovedspørsmål er om klager kan motsette seg installering av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul i klagers bolig. Nemnda vil bemerke at spørsmål om stenging av strøm er utenfor nemndas virkeområde. Energiklagenemnda behandler klager over enkeltvedtak truffet av Reguleringsmyndigheten for energi med hjemmel i energiloven og naturgassloven, jf. forskrift om Energiklagenemnda av 24. oktober 2019 nr. 1420 § 1.
- (30) Det følger av avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b at nettselskapene er forpliktet til å installere AMS (avansert måle- og styringssystem) i hvert målepunkt, med mindre installasjonen er til «vesentlig og dokumenterbar ulempe» for sluttbruker. Nemnda viser til at nettselskapet har plikt til å gi fritak dersom vilkåret «vesentlig eller dokumenterbar ulempe» er oppfylt. Dette fritaket gjelder etter ordlyden kun nettselskapets plikt til å «sørge for at AMS er installert i hvert enkelt målepunkt». Rekkevidden av fritaket etter § 4-1 annet ledd bokstav b innebærer etter nemndas syn et fritak fra kommunikasjonsmodulen i AMS-målere. En deaktivering av denne medfører at måleren verken kan sende eller motta signaler. Bestemmelsen gir ikke hjemmel for å frita fra installasjon av målere uten kommunikasjonsenhet (AMS). Dette gjelder generelt, uavhengig av målerens øvrige kvaliteter. I denne saken krever klager rett til å få installert en måler som i tillegg til å være uten aktiv kommunikasjonsmodul også hindrer det klager betegner som ledningsbundet spenningsstøy (skitten strøm).
- (31) I forvaltningen har regelen blitt praktisert slik at det må foreligge helsemessig ulempe dokumentert ved attest fra lege eller psykolog, jf. Energiklagenemndas avgjørelse i sak 2021/1991. Unntaksregelen ble utformet for å ta hensyn til tilbakemeldinger under høringsprosessen om at kravet til installering av AMS-måler opplevdes som belastende

for enkelte. Formålet var å etablere en sikkerhetsmekanisme for personer som opplevde det som svært belastende å få en AMS-måler med aktiv kommunikasjonsmodul installert i egen bolig, jf. NVE høringsdokument 1/2011 kapittel 3.10. I denne saken har klager fremlagt legeerklæring m.m. som dokumentasjon på at installasjon av AMS-måler fører til «vesentlig og dokumenterbar ulempe». Det er ikke omtvistet at klager oppfyller vilkårene for unntak i avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b.

- (32) Nemnda har i en rekke saker fremhevet at det er opp til hvert enkelt nettselskap å bestemme om kunder med innvilget fritak fra AMS-måler, skal beholde den gamle strømmåleren eller om strømmåleren skal skiftes ut til en digital strømmåler uten sender, jf. avregningsforskriften § 3-1. Nemnda er følgelig enig med RME i at avregningsforskriften § 4-1 ikke er til hinder for at nettselskapene bytter målere, all den tid installasjonen gjelder måler uten aktiv kommunikasjonsmodul. Etter Energiklagenemndas syn har ikke klager etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b krav på å få installert en annen måler enn en AMS-måler med fjernet eller deaktivert kommunikasjonsenhet.
- (33) Klager har vedlagt et notat forfattet av advokat Hugo Matre adressert til en gruppe med navn «Aksjonen vi tar AMS-målerne for retten». Det hevdes i notatet at både formålet med fritaksregelen og hensynet til harmoni og konsekvens i regelverket, tilsier at fritaket også er anvendelig for el-overfølsomme som reagerer på skitten strøm. Det pekes i denne forbindelse til Borgarting lagmannsretts avgjørelse den 3. november 2022 LB-2021-13629.
- (34) Energiklagenemnda viser til at regelen om fritak helt siden den ble opprettet har vært ment som en snever unntaksregel som skulle hensynta de som i dagligtale anses som «el-overfølsomme». Nemnda kan ikke se at lagmannsrettens domsbegrunnelse kan tas til inntekt for en utvidelse av unntaksregelen i avregningsforskriften § 4-1 andre ledd bokstav b, slik den har vært praktisert til nå. Både før og etter dommen fra Borgarting lagmannsrett har nettselskapene gitt fritak til personer som har vært ansett å oppfylle kravene for fritak, jf. § 4-1 andre ledd bokstav b. Det har vært vanlig praksis å installere AMS-måler uten kommunikasjonsmodul eller med deaktivert kommunikasjonsmodul hos disse kundene. Nemnda ser ikke noe grunnlag for å tolke Borgarting lagmannsretts avgjørelse dithen at fritaksregelen skulle utvides slik at nettselskapene ikke lenger kunne tilby AMS-måler uten kommunikasjonsmodul til de kunder som har fått fritak fra AMS. Energiklagenemnda viser til tidligere avgjørelser hvor de samme spørsmålene er vurdert.
- (35) Etter gjeldende regelverk står nettselskapet fritt til å velge måler innenfor rammene av myndighetsbestemte krav, enten det gjelder type AMS-måler i ordinære saker eller type måler i de tilfellene hvor det er innvilget fritak fra plikten til å installere AMS. Nemnda vil peke på at nettselskapene er strengt regulerte monopoler. Disse har plikt til å sørge for at måling og avregning av strømforbruk foregår korrekt, slik at sluttbruker blir belastet for riktig forbruk og nettkostnad. Slik vil også de øvrige sluttbrukerne få korrekt belastning gjennom nettariffen. Innenfor disse rammene har nettselskapene på enkelte områder handlingsrom til å selv vurdere hva som er de mest hensiktsmessige tekniske løsningene.
- (36) Klager har ikke et krav etter forskriften om å få installert en ny måler tilsvarende den gamle eller en annen type måler som ikke er en AMS-måler uten kommunikasjonsmodul. Nemnda kan heller ikke se at bestemmelsen om fritak fra AMS innebærer at nettselskapet,

etter å ha fjernet eller deaktivert kommunikasjonsmodulen fra en AMS-måler, er pliktig til å gjennomføre ytterligere tiltak som skjerming eller filter.

5 Vedtak

(37) Energiklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

1. **Klagen tas ikke til følge.**
2. **Reguleringsmyndigheten for energis vedtak 202407011-5 av 26. juli 2024 stadfestes.**

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 16. oktober 2024.

Per Conradi Andersen
Nemndsleder

Edna Grepperud
Nemndsmedlem

Helle Grønli
Nemndsmedlem

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur